

Александар ТРАЈАНОВСКИ

**ЦРКОВНО-НАРОДНИОТ СОБОР ВО СКОПЈЕ ОД МАРТ 1945
ГОДИНА И АНГАЖИРАЊЕТО НА СВЕШТЕНИКОТ МЕТОДИ
ГОГОВ ЗА ВОЗОБНОВУВАЊЕ НА
ОХРИДСКАТА АРХИЕПИСКОПИЈА**
(По повод 50-годишнината од настанот)

На 4 март 1995 година се навршија 50 години од одржувањето на **Првиот црковно-народен собор** во Скопје од 4 март 1945 година. На Соборот се донела мошне значајната историска одлука, за возобновување на Охридската архиепископија во лицето на нејзината канонска наследничка **Светиклиментовата Македонска православна црква**.

Досега малкумина историографи се имаат искажано компетентно и целосно за оваа мошне значајна дејност на македонското свештенство и интелегенцијата, околу прашањето за возобновувањето на никогаш незаборавената Охридска архиепископија, во нивното ангажирање во текот на Народноослободителната борба (НОБ) и веднаш по ослободувањето на македонскиот народ од фашистичкиот окупатор и по удирањето темелите на македонската државност од АСНОМ (1944) па и понатаму. Познато е дека нејзината дејност беше неканонски прекината (пресечена) од страна на иновен владетел (султанот Мустафа III), со активна ангажираност на Цариградската фанариотска вселенска патријаршија, во времето на владеењето на вселенскиот цариградски патријарх Самоил Ханџера (1763-1768) на 16 јануари 1767 година. Дури до пред извесно време (до одделувањето на Република Македонија од југословенската федерација во 1991 година и нејзиното меѓународно признавање и зацврстување), просто беше непожелно и невозможно да се пишува за овој толку значаен и важен настан од нашата понова црковна и национална историја. Можеби оттаму, досега за оваа проблематика само воопштено и недостаточно се имаат искажано нашите истражувачи на црковната историја д-р Славко Димевски¹, Доне Илиевски², проф. д-р

---

¹ Славко Димевски, Црковна историја на македонскиот народ, Скопје, 1965, 231; Истиот: Историја на Македонската православна црква, Скопје, 1989, 1148.

² Доне Илиевски, Македонското православно свештенство во борбата за национална и црковна слобода, Скопје, 1987.

Јован Белчовски³, авторот на овој прилог⁴ и други специјалисти и научници. Наше мислење е дека во досегашните публикации и одделни статии, прашањето што е основен предмет на третирање во овој случај, не беше ни приближно целосно осветлено и прикажано со сета своја објективност и закономерност. Тоа доаѓаше оттаму што до неодамна автентичните архивски материјали релевантни за оваа мошне значајно прашање и воопшто за македонското нерешено црковно прашање се држеа под строго ембарго. Тоа недвосмислено укажува дека допрва македонските истражувачи и историографи ќе треба автентично да ги расфетлуваат спомнатите прашања во врска со Првиот црковно-народен собор во Скопје од март 1945 година и ангажирањето на македонското свештенство и интелигенцијата околу возобновувањето на Охридската архиепископија, како Македонска православна светиклиментова помесна црква, еднакво значајни како за нашата црковна, така и за нашата национална историја.

Тргувајќи оттука, а по повод 50-годишнината од одржувањето на Првиот црковно-народен собор во Скопје со цел возобновување на Охридската архиепископија, ние си поставивме сосема скромна цел - да дадеме придонес за осветлување на овој значаен настан од нашата црковно-национална историја. Во таа смисла, бевме охрабрани, зашто во меѓувреме ги откривме досега недостапните архивски материјали на ЦК КПМ/СКМ, односно изворите од прва рака на т.н. Верска комисија⁵, а коишто во оваа прилика се наши водечки показатели и аргументи. Освен тоа, во меѓувреме ја имавме ретката можност да го консултираме скромниот приватен архив на поглаварот на Македонската православна црква (МПЦ), архиепископот охридски и македонски г. г. Михаил, за што во оваа прилика топло му се заблагодаруваме. Беше сосема логично: со какви архивски материјали располагаме во моментот, како нè водеа изворите и аргументите, така да го сочиниме овој првичен за нас прилог посветен на педесетгодишниот јубилеј од одржувањето на Првиот црковно-народен собор во Скопје, целосно посветен на бројните напори и настојувања на македонското свештенство и интелигенцијата за возобновување на Охридската архиепископија како Светиклиментова македонска православна помесна црква. Напоредно со оваа, во прилогов го

---

³ Јован Белчовски, Автокефалноста на Македонската православна црква, Скопје, 1985.

⁴ Александар Трајановски, Верското влијание во Македонија и формирањето на македонската национална свест, Македонски архивист, (Јубилејно издание по повод 40-годишнината од основањето на Архивот на Македонија), Скопје, 1991, 23-30.

⁵ Станува збор за повеќе фондови при Верската комисија, одбележани како: Елаборат за антидржавната дејност на верските заедници и свештенството во Македонија; Анализа на состојбите на борбата против религиозните предрасуди и празноверија; Устав и Правилник на МПЦ; фонд: ОЗНА; Фонд: Одделение Агитпроп и други.

осветлуваме ангажирањето на тогашниот свештеник **Методи Гогов** во врска со неговото несебично ангажирање околу возобновувањето на Охридската *архиепископија* и други слични прашања во непосредна врска со верата и црквата.

Одржувањето на Црковно-народниот собор во Скопје за возобновување на Охридската архиепископија.- Улогата и ангажирањето на свештеникот Методи Гогов

Учеството на македонското свештенство во текот на НОБ било мошне забележително. Впрочем тоа прашање делумно е осветлено во македонската историографија.⁶ Затоа, во случајов ние ќе се задржиме само на оние настани и ангажирања на македонското свештенство и интелигенцијата, а пред сè на свештеникот Методи Гогов и неговите сомисленици, кои имаат директна врска околу собитијата што го предизвикаа одржувањето на Првиот црковно-народен собор во Скопје, со долго подготвувана цел - напоредно со ослободувањето од фашистичкиот окупатор и решавањето на македонското државно-правно и национално прашање, да го решат и своето црковно прашање, преку возобновување на својата православна црква - Охридската светиклиментова архиепископија. Впрочем, кон тоа не обврзува и насловот на прилогот.

Познато е дека во октомври 1943 година командантот на Главниот штаб на НОБ и ПОМ - Михајло Апостолски го именувал свештеникот Антим Поповски за прв архиерејски намесник. Со друга посебна одлука на 1 октомври 1943 година Главниот штаб на НОБ и ПОМ основал *Верско доверенство*, кое имало за задача да се грижи првенствено за црковната проблематика во Македонија. За прв верски повереник на 15 октомври 1943 година бил наименуван Велјан (Вељо) Т. Манчевски, свештеник, роден во дебарското село Броштица.⁷ Главна задача на Верското доверенство била да се занимава околу црковното прашање во Македонија во текот на војната и по неа, кое секако водело кон возобновување на Охридската архиепископија како Македонска православна

⁶ Види: Сеќавање на свештеникот Антим Поповски за создавањето на Верското доверенство при Главниот штаб на НОБ и ПОМ на ослободената територија. Весник на Македонската православна црква (В. МПЦ), V/5-6, Скопје, 1963, 165-166; М(иле) Тодоровски, Формирањето и работата на Верското доверенство при Главниот штаб на НОБ и ПОМ во 1943 година, В. МПЦ, V/5-6, Скопје, 1963, 162-165; Миодраг Перкиќ, Активностите за возобновување на Македонската православна црква во текот на Народноослободителната борба /1941-1944/. (По повод 50-годишнината од формирањето на Првото свештеничко собрание), Гласник на ИНИ, 37/1-2, Скопје, 1993, 79-94.

⁷ За животот и дејноста на спомнатиов Вељо Манчевски поопширно во прилогот на Нестор Поповски, Народното и црковното родољубие на еден македонски православен свештеник, В. МПЦ, XII/2, Скопје, 1970, 53-55.

помесна црква. Тоа дошло особено до израз на *Првојло свештеничко собрание* одржано на слободната територија на Македонија во селото Издеглавје на 21 октомври 1943 година. Во присуство на 11 свештеници биле разгледани повеќе црковно-верски прашања. Биле именувани архиерејски намесништва за повеќе парохии на слободната територија на Западна Македонија.⁸

Меѓу повеќето македонски свештеници (Антим Поповски, Кирил Стојанов, Томо Поповски, Зафир Јовановски, Ристо М. Ристовски, Ристо Ј. Тасески, Ламбе Поповски, свештеникот Н. Матеј, Силјан Поповски и други) што го регистрирале историографите не го среќавеме (барем не во документите што досега ни се нудеа) името на поп Методи Гогов. Меѓутоа, според најновите архивски материјали од прва рака што се чуваат во Архивот на Македонија, кои што сега веќе се достапни за ползување на секој истражувач, укажуваат дека по настојување на Мане Чучков,⁹ и “свештеникот Методи Гогов излегол на слободната територија во Западна Македонија. Таму тој ги затекнал свештениците Иван Галев - Шаќо и Вељо Манчевски. Тие тројцата таму всушност делувале како еден вид црковно претставништво на слободната територија на Македонија. Гогов како најинтелигентен и најспособен прилично се истакнал со своите беседи и јавни истапувања, држејќи повеќе говори по слободните места. Всушност, уште тогаш се појавуваат зародоците на Иницијативниот одбор, што го претставувале спомнативе тројца свештеници, на чело со Гогов”.¹⁰

Значи, како се приближувал крајот на војната, како се преземале акции за организирање на народната власт, напоредно со решавањето на македонското државно-правно, се правеле напори за решавање на македонското црковно прашање. Така на пример на Првото заседание на АСНОМ, одржано на 2 август 1944 година во манастирот “Свети Отец Прохор” - Пчински, меѓу 116-те претставници на македонскиот народ учествувале свештениците: Вељо Манчевски, Кирил Стојанов, Иван Велев и поп Шаќо. Тоа ни дава реална можност да ја исфрлиме тезата дека напоредно со конституирањето на македонската државност со Првото заседание на АСНОМ во манастирот “Свети Прохор Пчински” се поставувале темелите (основите) на самостојноста на Македонската православна црква преку интенцијата за возобновување на Свети-климентовата Охридска архиепископија. Впрочем, на сите состаноци на

⁸ Врди поопширно кај Д. Илиевски, Македонското православно свештенство..., 64-65; М. Перик, Активноста за возобновување на Македонската православна црква..., 79-93.

⁹ Емануел (Мане) Чучков е роден во Штип. Потекнува од богато семејство. Тој бил член на Младинската македонска тајна организација (ММТО), член на АСНОМ и министер во Првата повоена влада на Народна Република Македонија.

¹⁰ Архив на Македонија - Скопје (АМ-С.), Фонд: ОЗНА, Кутија 8, Материјал бр.11, стр.1.

Президиумот на АСНОМ во текот на 1944 и почетокот на 1945 година речиси редовно учествувале во работата на заседанијата по некој свештеник. Во таа смисла, најмногу се спомнува името на Јован Галев, Јован Јанев или на Јован Ѓорев од кавадаречкото село Дреново.

На Третото заседание на Президиумот на АСНОМ, коешто се одржало од 2 до 5 септември 1944 година во манастирот “Свети Отец Прохор” - Пчински, под точка 4 (Уредување на поверенствата), силна дискусија предизвикало поставеното прашање дали во новите наставни планови во основните училишта да се воведе предметот веронаука. По доста богата дискусија се решило во моментот веронауката да биде застапена само факултативно.

Според записникот бр. 8 од осмото Заседание на Президиумот на АСНОМ, одржано на 27 октомври 1944 година во велешкото село Горно Врановци, под точка 5 (Кооптирање на нови членови на АСНОМ), меѓу 26 новопримени членови на АСНОМ, на прво место бил избран, свештеникот Методи Гогов. На следниот состанок на Президиумот на АСНОМ од 3 ноември 1944 година (9-то заседание) во Г. Врановци, по предлог на Петре Пирузе за нов и дополнителен член на АСНОМ е кооптиран свештеникот Велјан - Вељо Манчевски од Дебарско.

Покрај спомнативе свештеници во Врановци, каде што на слободната територија бил привремено сместен ГШ на НОБ и ПОМ на Македонија, делувале уште и поп Шаќо, Спирос Дамевски, Панде Поповски и други македонски свештеници. Во октомври 1944 година таму тие основаат *Иницијативен одбор за организирање на црковниот животи во Македонија*. Во Одборот забележителна била личноста на свештеникот Методи Гогов. Една од значајните мерки на Иницијативниот одбор била нивната препорака за основање на духовни одбори (еден вид на црковни општини) по ослободените македонски градови, како што бил случајов со нивното егзистирање во Битола и Прилеп.

По изборот на свештеникот Методи Гогов за член на Президиумот на АСНОМ, веќе на следниот состанок од 3 ноември 1944 година, кога бил кооптиран новиот член на АСНОМ Вељо Манчевски, под точка десет читаеме: “Прочитан е извештајот на другарите свештеници од АСНОМ и решено е да се испита од страна на Президиумот, проучи и евентуално донесе решение”. Тука секако станува збор за покренување акција на спомнативе македонски свештеници за адекватно решавање на македонското црковно прашање. Тоа особено дошло до поголем израз и до поразработена верзија било дискутирано на Второто вонредно заседание на АСНОМ од 30 декември 1944 година и на следното заседание на Президиумот на АСНОМ од 1 јануари 1945 година во Скопје, каде што откако се конституирал нов Президиум на АСНОМ,

свештеникот Јован Гелев, и самиот член на Президиумот на АСНОМ, го покренал прашањето за основање на Верско поверенство при Президиумот на АСНОМ, еден вид министерство за религија и верски прашања. По богатата дискусија по ова прашање, се решило сепак во моментот да не се основа Верско поверенство, зашто религијата се одделува од државата, која ќе се прогласи за автономна. Во дискусиите на претседателот на Президиумот на АСНОМ Методија Андонов - Ченто, Димитар Влахов и други, преовладувало мислењето претставниците на религијата - македонските свештеници во иднина сами да се грижат за црковно-духовните прашања, за верските потреби на македонските верници, а за сите поважни и потешки прашања да се консултираат со Президиумот на АСНОМ.¹¹

Во новопронајдените документи понатаму уште подробно се следи дејноста на свештеникот Методи Гогов. Тоа дошло до израз особено во текот на 1944 година. По капитулацијата на фашистичка Бугарија (9 септември 1944 година), понатамошната богата дејност на свештеникот М. Гогов ја следиме во Скопје. Во таа смисла, во документите настанати подоцна читаме: “По ослободувањето на Скопје, Гогов во Иницијативниот одбор ги кооптирал свештениците Кирил Стојанов и Никола Апостолски.¹² Овој Одбор беше вмровски и автокефалистички”. Иницијативниот одбор го сочинувале: Методи Гогов - претседател, Н. Апостолски, К. Стојанов и уште 7-мина свештеници.¹³

Значи, по ослободувањето на Скопје од фашистичката окупација (13 ноември 1944 година), Иницијативниот одбор ја продолжил работата во Скопската митрополија во уште позасилена форма. Иницијативниот одбор за организирање на црковниот живот во Македонија во состав: свештениците Методи Гогов, Кирил Стојанов, Вељо Манчевски, Никола Апостолски и други, секојдневно испраќале писма до архиерејските намесништва во Македонија, со препорака да се организираат засекаде црковни одбори или настојателства (еден вид на црковни општини) на демократска основа. Освен тоа, во упатствата се барало црковните настојателства или одбори во одделните места на Македонија да си изберат на најлегален начин свои претставници (делегати) за претстојниот Прв црковно-народен собор во Скопје, на кој требало да се реши судбината

¹¹ Поопширно во зборникот на фототипни оригинални документи под уредништво на Вера Весковиќ-Вангели: Президиумот на АСНОМ - Записници, ИНИ, Скопје, 1994, 112.

¹² Спомнативе свештеници во Скопје веќе имале основана Иницијативна група за црковно-административно организирање на Православна црква во Македонија, со цел што поподготвено да ги пречекаат деновите на конечното ослободување на земјата од фашистичката окупација. И навистина, по ослободувањето на Скопје од фашистичката окупација, тие истиот ден ја отвориле Скопската митрополија, во чии простории понатаму делувале.

¹³ АМ-С., Фонд: ОЗНА, Кутија 8, Материјал бр. 11. стр.1-4.

околу возобновувањето на Охридската архиепископија, како Македонска православна црква. Така, наскоро во повеќе архиерејски намесништва во Македонија биле избрани црковни одбори, кои пак од своја страна предлагале свои делегати за учество на Црковно-народниот собор во Скопје.

Во периодот од 1943 до 1945 година, како што на повеќе места е истакнато во документацијата, свештеникот Методи Гогов напишал голем број на црковни проповеди и одржал забележителни беседи и говори во одделни места на Македонија, во кои недвосмислено се согледува неговата цврста решителност и ангажираност за возобновување на Охридската архиепископија. Во оваа прилика ќе презентираме дел од најзначајните негови писма, проповеди, говори или еден вид на беседи, непосредно поврзани со неговото ангажирање за возобновување на Светиклиментовата охридска архиепископија на автокефални основи.

Првото писмо (напис) под наслов: *“Православнаџа црква во Македонија и наџаџа народна властџ”* свештеникот Методи Гогов го напишал на 6 јануари 1945 година. Тоа значи, ова обраќање, писмено и јавно размислување или коментирање на тогашниот свештеник Методи Гогов било напишано пред одржувањето на Црковно-народниот собор во Скопје. Од содржината на написот на свештеникот Гогов недвосмислено се согледува дека официјалното писмено обраќање било сочинето со цел да биде во функција на претстојниот долговреме подготвуван Црковно-народен собор. Во написот кратко, но мошне јасно, прецизно и концизно Методи Гогов го подвлекува големото значење што го имала Охридската архиепископија и улогата на македонското свештенство низ вековите за опстојување на македонските верници и воопшто на македонскиот народ, со видлива нишка, желба и настојување таа да се возобнови. Во повеќе наврати авторот на написот укажува на големата потреба и полезноста од нејзиното возобновување како православна помесна црква на македонскиот народ, на македонските верници, па дури и за големата неопходност за тогашната актуелна македонска власт. Во таа смисла, свештеникот Гогов, меѓу другото подвлекува дека *“нашата Црква е вековен сопатник на нашиот народ. Таа е со него и во време на слава и сила. Таа не го остава и во време кога бил и роб. Во најмрачниот и во најцрниот дел од историскиот период на Македонија под турското владеење можеме со сигурност да кажеме дека Црквата е единствената културно-просветна, судско-правна и социјално-креативна организација, која продолжила да живее и да работи. Во неа и околу неа се сплотува народот. Претставникот на Црквата, свештеникот и калуѓерот, кој беше во исто време и народен учител, ги делеше маките со бесправните робје. Околу него беше концентриран и од него произлегуваше сестрано целиот личен и општествен живот на луѓето. Но, не затоа што сакаше да владее и да биде теократична. Не!*

Нашиот народ тогаш робуваше, страдаше и требаше да му се помогне, и нашата Црква, бидејќи секојпат беше демократична, доследна, не управуваше деспотски, но служеше, просветуваше, ободруваше и говореше со шепот за денот на расплатата, за денот кога ќе се покажеше зората на нов и слободен живот. Црквата и тогаш кога самостојно делуваше и тогаш служеше на народот. Таков начин на управа треба да биде идеал за секој демократски народ. Во служба на човекот. Иако нашиот човек во многу вековното ропство не паднал во очајание, ако не се загубил како народ, треба да му се заблагодари на онија благотворни влијанија, кои непрестано му доаѓаа од неговата, од Православната народна црква. Таа го учеше оти вистината и правдата сигурно ќе победат. И тој робуваше, но за слобода сонуваше и за неа се бореше и умираше. Слободољубството е карактеристичен белег на нашиот народ. Ние високо ја цениме слободата на човекот и на народот. А тие две работи најдобро се загарантирани тогаш кога се има народна држава и народна власт.

Нашиот народ денес после толку години на ропство има своја држава и своја власт. Во долгите и мрачни борби за тие придобивки и Црката земала живо учество. Земаше и ќе зема и во најновите, сегашни борби. Црквата може само да се радува. Народната власт и дава полно признае на Црквата. Со тоа е загарантирана апсолутната слобода на верата и полна автономија. А тоа нѝ треба. Ние не сакаме власт, не сакаме привилегии. Црквата е да служи, а не да и служат. Сметаме дека е дојден денот, кога ни се разоткриваат широки можности за чисто религиозно-црковни работи. И во тој однос нашата народна власт покажа и докажа, од една страна, колку биле лажни сите пропаганди за антирелигиозни намери на нашите борци, а од друга страна, колку има разбирање за значењето на Црквата и денешната демократска система. И Црквата нема да се сопре само на тоа да се радува и да благодари, но ќе ги мобилизира во еден фронт, Народниот фронт, и Црквата си е на постот. Апелираме на сите свои верни чедра да имаат вера во народната власт, во својата народна власт и да ја помагаат безрезервно.

Пред нашата власт стојат за решавање многу и тешки задачи. Само ако целиот народ разбере јасно оти работејќи за државата, работи за себе, и се прегне на работа, без да слуша што говорат злонамерните и одродените, само тогаш ќе успее нашата држава да ги разреши тие задачи, од чие разрешување зависи вистинското добро за нас и за нашите поколенија. Денес се поставуваат темелите на нашата држава. Државата ќе се гради. Сè започнува од основа. А тоа не ќе е лесна и мала работа. Има место и труд за сите синови на Македонија. Нашата разорена татковина

треба да се обнови. Дојде чеканото време. Да покажеме на целиот свет што знаеме и што можеме...!”¹⁴

Второто официјално пројавување на лично потпишаниот свештеник Методи Гогов, меѓутоа за жал без дата, носи наслов: *Во новата Македонска држава се организира и самостојна Македонска православна црква*. Ова писмено обраќање на лично потпишаниот свештеник Методи Гогов е уште поблиску до целта - напоредно со организирањето на македонската држава, на македонската народна власт и обновувањето на разрушената татковина, да се возобнови Охридската архиепископија, односно да се организира самостојна Македонска православна црква. Со оглед на оригиналноста, силината и воопшто автентичноста на ангажирањето на свештеникот Методи Гогов за возобновување на Македонската православна црква, што е толку очигледна, оставаме самиот документ да ја илустрира вистината. А тој гласи:

“Народната власт во Македонија е воспоставена насекаде. Нашиот народ има своја власт. Преку свои избраници започнува да го реди својот живот и да ја гради својата светла иднина. Од највисоките институции на таа народна власт, од Президиумот од месеци на ред, додека беа во планина, е поставен темел за усилена работа во сите правци на економскиот, политичкиот и културниот живот. Во духот на црковните правила и раководени од интересите за доброто и правилно развивање на нашата млада народна држава, се налагаше да се формира и народна ПРАВОСЛАВНА МАКЕДОНСКА ЦРКВА. Векови на ред црковниот и верскиот живот во нашата татковина, во земјата на Св. Кирил и Методиј, на Св. Климент и Наум, на Гаврил Лесновски, Прохор Пчински, Јоаким Осоговски, Јоаким Крчовски, Кирил Пејчинович и плејада други црковни и родољубци на нашата земја, на земјата која е лулка на православната верска култура за целото Словенство, која раѓала творци на големи културни дела и црковници за целиот христијански словенски свет, во таа земја, во Македонија, црковните работи ги речеа цели векови не Македонци, но Грци, Срби и Бугари, кои секојпат биле сервилни и некруполозни агенти на политичката агресија на своите народи. Грчките епископи сакаа да не елинизират, српските - да не посрбат, а бугарските - да не направат Бугари. Верско-моралното издигнување и култивирање не беше секогаш оставено од нив: на последно место; сите нивни сили се беа да се достигне асимилаторската задача.

Ако ни се чини како приказна нехристијанската постапка на Фанариотите, фанатизираните елинизатори во живата снага на Македонија, ако не сакаме да веруваме дека се правени нечовештини, од

---

¹⁴ Свеш. Методи Гогов (6 јануари 1945 год.), Православната црква во Македонија и нашата народна власт, “Нова Македонија”. L/17123, Скопје, 23. IX 1994, 6.

кои нѝ се ежи кожата - и сето тоа во името и за слава на Грција, а не за слава на Христа - на секого од нас му се сѐ уште свежи спомените од работата на големосрпските и големобугарските велможи. Сите тие беа слуги на нехристијанскиот империјализам на своите народи, а не слуги на Спасителот Христа и на неговите последователни верници.

Тука, во тој момент треба да се бара една од причините, ако не единствената, тогаш сигурно една од најглавните, поради кои со десетолетија на ред најраните и најразбудените синови на македонскиот народ беа против туѓата власт во црковните организации. Не против Црквата како организација, на која и припаѓаат Христовите возвишени морално-верски и социјални справедливи принципи, не против возвишеното во христијанството, но против фалшивото, против она што неможе да се нарече дури и човечко, против асимилаторската политика, што сакаше од Македонците да направи: Грци, Срби и Бугари. Најдобрите наши свештеници и калуѓери секогаш биле доблесни бранители на тезата: ЦРКВАТА ВО МАКЕДОНИЈА ДА СЛУЖИ НА ВЕРНИКОТ МАКЕДОНЕЦ, ДА ГО ИЗДИГА МОРАЛНО-ВЕРСКИ И ДА ГО ПРАВИ СОЗНАТЕЛЕН ЧЛЕН НА МАКЕДОНСКАТА НАЦИЈА, Црквата да не биде политички експонент и средство, со кое најчесто да се служат непријателите на нашиот народ.

И во најновите борби на нашиот народ православно македонско свештенство зема активно учество. Сега кога се интензивира работата на сестрано уредување на нашата држава, македонското православно свештенство е повикано од страна на највисоките државни управници да го организира верскот живот на православните христијани во Македонија во одделна и самостојна Македонска православна црква. Иницијативниот одбор за уредување и организирање на нашата црква веќе во многу градови и околиски духовни центри на свештеничките конференции дал разјаснување за положбата на верата и на Црквата во демократска федеративна Македонија во федеративна Југославија. На тие конференции по најдемократски начин се избираат околиски црковни совети, на кои е возложено преку Црковно-народниот собир христијаните во Македонија да си ја кажат думата за начинот како да биде организирана нашата Црква.

Ете уште еден доказ да биде безочна пропагандата на довчерашните сатрапи, дека тие што се бореа по планините, гонети како диви зверови од окупаторот, биле против верата и Црквата. Тие истите ја уредуваат својата власт во Македонија и содејствуваат што поскоро да се уреди на најдемократски и на најхристијански начин институцијата, што ќе служи за духовното и верското просветување.

Свештеник: Методи Гогов¹⁵

---

¹⁵ Од личната архива на Архиепископот Охридски и Македонски г. г. Михаил.

Црковно-народниот собор во Скопје на 4 март 1945 година за возобновување на Охридската архиепископија

Откако биле извршени сите подготовки за одржувањето на долго време подготвуваниот Црковно-народен собор за возобновување на Охридската архиепископија, во кои активности особено бил ангажиран свештеникот Методи Гогов, кое што меѓудругото најдобро се согледуваат преку две неговии презентирани пишани текстови, поместени делумно во ракописов, на 4 март 1945 година во импозантаната зграда на Офицерскиот дом во Скопје, во присуство на над 300 избрани делегати од цела Македонија, меѓу кои и гости и официјални политички личности, како што бил на пример случајот со претседателот на Президиумот на АСНОМ Методија Андонов - Ченто, била донесена *Резолуција* за возобновување автокефалноста на Охридската архиепископија во лицето на Светиклиментовата македонска православна црква.

Собирот го отворил протојереј-ставрофор Кирил Стојанов, парохиски свештеник на црквата “Св. Константин и Елена” во Скопје и член на Иницијативниот одбор за организирање на Македонската православна црква. Покрај него, видно место на Соборот зазелo активното учество на познатите македонски свештеници, општественици и интелектуалци, како што биле: Методи Гогов, Никола Апостолски¹⁶ Ѓорѓи Милошев,¹⁷ Петар Хр. Илиевски,¹⁸ Левко Арсов,¹⁹ Борис Бошковски, Лазар Кискинов и многу други значајни личности, кои во оваа прилика нема да ги регистрираме. Како што веќе спомнавме работата на Соборот ја поздравил претседателот на Президиумот на АСНОМ Методија Андонов - Ченто, кој меѓу другото истакнал: “Македонскиот народ има право на своја автокефална црква”.²⁰

---

¹⁶ Ученик на Призренската богословија, сега веќе пензиониран свештеник. Види во студијата на Боко Слипчевиќ, Историја Српске православне цркве, Треќа књига за време Другог светског рата и после њега, Београд, 1991, 169.

¹⁷ Поопширно во книгата на Ацо Александар Гиревски, Неговото Блаженство архиепископот Гаврил трет по ред на обновената Охридска архиепископија, Скопје, 1994, 84.

¹⁸ Роден е во кичевското село Бигор - Доленци. Има завршено Теолошки факултет. Петар Хр. Илиевски е доктор на Филолошки науки (класични студии), редовен професор во пензија, познат и признат македонски научник и академик, моментално секретар на Филолишкото одделение при МАНУ - Скопје, автор на повеќе значајни студии и статии, од кои во овој момент би ја одделиле публикацијата: “Крненски дамаскини”, (Скопје, 1972, 562).

¹⁹ Завршениот теолог професорот Левко Арсов беше познат и признат македонски општественик и прв секретар на Православниот богословски факултет “Свети Климент Охридски” - Скопје, основан пред 20 години (на 8 декември 1977 година), на патрониот празник на нашата црква - Свети Климент Охридски.

²⁰ Мирослав Спировски, Олтар врз автокефалните темели (Пет децении од одржувањето на Првиот црковно-народен собор во Скопје за возобновување на Охридската архиепископија), “Нова Македонија”, L1/17282, Скопје 3. III 1995, 5.

Воведен реферат на Соборот поднел спомнатиов теолог Левко Арсов. Во излагањето Арсов се повикал на повеќе значајни моменти и настани од осумвековното постоење и делување на Охридската архиепископија, нејзиното неканонско укинување во 1767 година и на дветековните борби за нејзино возобновување. Во врска со нејзината порано призната автокефалност, Арсов се повикал на 17-ото правило од Четвртиот и 30-ото правило од Петтиот црковен христијански собор. Од воведниот реферат, од бројните излагања и дискусиите на избраните делегати на Соборот, произлегле мошне кристално јасните констатации, особено согледани преку донесената *Резолуција* во врска со прогласувањето на самостојноста (автокефалноста) на Македонската православна црква. Желба на сите канонски избрани делегати на Соборот била возобновување на Охридската архиепископија како Македонска самостојна православна црква. Тоа во споменатава Резолуција вака е дефинирано:

“1. *Македонскиот народ, преку своите делегати од сите духовни околии во Македонија решава да се возобнови Охридската архиепископија како Македонска самостојна црква и да не биде поштинейна на никоја друга помесна национална православна црква;*

2. *Решава да има свои народни епископи и свое народно свештеништво;*

3. *Решава да се возобнови историската Охридска архиепископија и првиот македонски епископ да носи титлата Охридски архиепископ, а нашата православна црква да се вика Св. Климентова Охридска архиепископија;*

4. *Избраната делегација да ги посетат сите сестрински цркви или имено да ги известат и да бидат толкувана пред нив како така, за да добие пред нив канонска поштура;*

5. *Да бидат покани сите епископи од другите православни цркви и ние да бидеме свикани на Второ заседание за избор на кандидати за наши народни владици, кои да бидат хироноисани од гостините епископи;*

6. *Првиот меѓу нашите епископи сакаме да биде на свечан начин усвоен во гр. Охрид на престојот на Охридската архиепископија, и*

7. *Кога ќе се создаде Југословенската православна патријаршија и нашата Македонска православна црква ќе влезе во нејзиниот состав како и сите православни цркви во Федеративна Југославија.*

Работно тело на Соборот
Секретар п.: К. Стојанов²¹.

²¹ АМ-С., Фонд: ОЗНА, Кутва бр. 8, Материјал бр. 11, стр. 1-4.

Мошне кристално јасните барања на македоското свештенство, интелегенцијата и воопшто на македонските општественици, видливо согледани во спомнатата Резолуција донесена на Првиот црковно-народен собор во Скопје за возобновување на Охридската архиепископија како Македонска светиклиментова автокефална помесна православна црква, меѓутоа, во ова време не наишле на одобрување од врвовите на Српската православна црква (СПЦ). Така, одделни членови на Иницијативниот одбор за организирање на Македонската православна црква во нов состав, веднаш по овие мошне значајни настани го посетиле во Белград поранешниот скопски митрополит Јосиф Цвијовиќ, кој во моментот го заменува интернираниот за време на Втората светска војна српски патријарх Гаврило Дожиќ, и го запознале со Резолуцијата донесена на Соборот во Скопје од 4 март 1945 година. Меѓутоа, од страна на српскиот архиереј и други високи фактори на СПЦ тие не ја добиле очекуваната поддршка. Тоа доаѓало оттаму што СПЦ се однесувала како “мајка-црква” кон македонските епархии. Познато е дека по завршувањето на Првата светска војна, новооснованата Српска православна патријаршија ги откупила за 1.500.000 златни франкови епархиите во Македонија под српска окупација според Лондонскиот (1912/13), Букурешкиот (1913) и Версајскиот мировен договор (1919) и епархиите во Босна и Херцеговина. Со томосот бр. 2056 вселенскиот патријарх Мелетиј IV го овозможил присоединувањето на “спорните” епархии кон СПЦ, без при тоа да се консултираат верниците на спомнативе епархии, што значи без да се води сметка за запазување на црковната каноничност.

По завршувањето на Втората светска војна, во новонастанатите услови, големосрпскиот хегемонизам кај поголем дел од српските архиереи и други високи фактори на Српската патријаршија, придонело тие и понатаму да се однесуваат кон Македонија како кон Јужна Србија, како за време на Југославија во периодот меѓу двете светски војни. Тргувајќи од таквите свои ставови, митрополитот Јосиф и воопшто раководството на СПЦ ги игнорирале решенијата на Црковно-народниот собор во Скопје од март 1945 година. Тоа кое што тие во моментот најмногу можеле да го направат било давањето автономен статус на Македонската православна црква (МПЦ). Тоа, пак, значело директно потчинување на МПЦ од страна на СПЦ.

Спомнативе крути и нетолерантни определби на раководството на СПЦ во врска со ангажирањето на македонското свештенство и интелегенцијата, околу нивното ангажирање да си ја возобноват Охридската архиепископија како Светиклиментова македонска православна црква, директно и мошне неповолно делувало и се одразило во Македонија. Во таа смисла, еден дел од македонскиот државно-правен раководен врв, како да се уплашил и подклекнал под српскиот притисок.

Како резултат на тоа, еден од водачите на возобновувањето на Охридската архиепископија како Светиклиментова македонска православна црква, свештеникот Методи Гогов наскоро бил лишен од слобода, со што била пресечена неговата дотогаш блескава црковно-национална и патриотска дејност. Во таа смисла, на состанокот на Президиумот на АСНОМ од 11 април 1945 година била донесена одлука за негово лишување од слобода. Под точка 3 од Записникот бр. 9 со истата дата читаме: “Одобрава се поступакот на ОЗНА за затварање на Методи Гогов, свеш. и член на АСНОМ, бидејќи да е он виновен за дејствија противни на интересите на Македонскиот народ”.²²

Погледнато низ денешна призма на изминатите настани, мошне парадоксални па дури комични се причините поради кои свештеникот Методи Гогов бил лишен од слобода и врз кого биле исконструирани повеќе необјективни и би се рекло измислени обвинувања. Во таа смисла, свештеникот Методи Гогов бил прогласен за непријател на државата затоа што повеќестрано се ангажирал за возобновување на Охридската архиепископија. Тоа значи тој се застапувал за целосно одделување од јурисдикцијата на СПЦ на оние македонски епархии кои во периодот по завршувањето на Првата светска војна мошне очигледно неканонски биле подчинете на одделни архиереи на Српската патријаршија. Меѓутоа, за да биде обвинителниот акт што повеќе образложен и потешок, свештеникот Методи Гогов бил прогласен за “познат ВМРО-вец” и за непријател на српското ангажирање во Македонија да се врати владиката Јосиф Цвијовиќ и другите српски архиери. Освен тоа, голем број од македонските свештеници, “блиски на Црквата (се смета на МПЦ -н.з.) подпаднале под влијание на ВМРО-вски расположените свештеници и настојатели, кои го застапувале гледиштето за самостојна - автокефална црква во Македонија”.²³ Според документацијата од тоа време или пишуваните известувања кои потоа зачестено се испраќале во Белград, кои доскоро беа недостапни за научно ползување, се согледува дека идеен водач на ова црковно-народно движење и незадоволство во Македонија бил свештеникот Методи Гогов. Нему и на неговите истомисленици и приврзаници им се припишувало дека ги подржувале *Хрисијанскиите демократски брајќиња*. Спомнативе верско-народни асоцијации биле создадени за време на бивша Југославија, кои освен верска намена, претставувале центри на отпор против српскиот хегемонизам и асимилација во Македонија. За време на НОБ тие исто така делувале во Македонија. Веднаш по ослободувањето Братствата, кои обично броеле од 150 до 200 членови, во повеќе македонски градови (Скопје, Прилеп, Штип, Битола) претставувале народно-свештенички собиралишта каде што македон-

²² Президиумот на АСНОМ - Записници, ИНИ - Скопје, 1994, 91-92.

²³ АМ-С., Ф.: ОЗНА. Кутија бр. 8, Материјал бр. 11. 1-4.

скиот народ ги негувал своите духовно-обредни традиции. Во документите е потенцирано дека поголем број од членовите на Братствата биле пријатели, симпатизери или поддржатели на свештеникот Методи Гогов. За време на собирањето на членовите на Братствата се држеле одделни проповеди, се читале книги со црковно-религиозна содржина, се речитирале стихови, се пееле религиозни песни кои предходно биле подготвувани од страна на црковните хорови и слично. Како приврзаници и следбеници на веќе лишениот од слобода свештеник Гогов, се спомнуваат свештениците: Илија Мукаетов од Гевгелија, Лазар Кискинов од Скопје, Христо Тасев од Штип, Славко Петров од Крива Паланка и други свештеници од Велес, Битола, Кочани, Берово, Прилеп и други места. Тие особено успеале да ги привлечат женскиот свет и помладото поколение.

Откако властите делумно ја забраниле дејноста на Братствата, нивната празнина била дополнета на одделни собири на верниците, особено во празнични или вечерни денови. Така на пример на *седенкиите* што ги организирила една жена од Штип, блиска на свештеникот Гогов, успеале целосно да ја надополнат празнината од непостоењето на Христијанското демократското братство во тој град. Освен тоа, се појавиле светици или “гаталки”, повеќе побожни жени, кои во црквите, манастирите или во одделни домови ја ширеле идејата посеана од свештеникот Методи Гогов. Тие дури успеале да ги покренат верниците да ги поправаат, зидаат, дотеруваат или наново обновуваат старите разрушени цркви и манастири. На прво место тука ја спомнуваме гаталката света Петкарка Софија од Куманово.

Свештеникот Методи Гогов бил обвинуван како главен иницијатор затоа што македонското свештенство и воопшто верниците во овој временски период ги исполнувале наголемо верските обреди и обичаи. Станува збор за фрлање на крстот во вода за време на верескиот празник Војордање (Водици), односно Богојавление (на 19 јануари), како што бил случајот во Скопје директно изведено од спомнатиов свештеник. За одбележување е и појавата на литијата (молба за дожд), како што биле случаите во Охрид, Велес, Прилеп и на други места. Свештеникот Методи Гогов и неговите сомисленици-свештеници исто така биле обвинувани затоа што им делеле на верниците и пред се на младото поколение и женскиот свет мали крстчиња или герданчиња, коишто верниците јавно и манифестационо ги носеле на себе. Исто така спомнативе и други македонски свештеници биле обвинувани затоа што на учениците им давале (подарувале) моливи, тетратки и слични училишни помагала, што биле иницијатори за основање и дејност на црковните хорови. Мошне силно било обвинувањето на адреса на свештеникот Методи Гогов и неговите истомисленици од редот на македонскиот низок клер, коишто

се застапувале во училиштата да се воведат веронауката како наставен предмет. Во таа смисла најдалеку се отишло во Скопје, Берово, Кочани, Крива Паланка и на други места. Веронауката поголеми позиции фатила во осмогодишните, а послаби во средните училишта.

Свештеникот Методи Гогов бил обвинуван поради неговото ангажирање во Македонија да се основа среднобогословско училиште со настава на македонски јазик.

Овие и слични обвинувања, а пред се определбата на свештеникот Методи Гогов во автокефалистичката струја сред македонското свештенство и интелигенцијата биле мошне кобни по него. Автокефалистичката струја која се застапувала за возобновување на Охридската архиепископија како самостојна Македонска православна црква, на чие чело тогаш стоеле најпатриотските македонски свештеници, како што биле: Методи Гогов, Никола Апостолски и други, наскоро биле лишени од слобода од властите. Така веќе во април 1945 година тие се нашле во затвор, првиот осуден на пет, а вториот на три години.²⁴

Нерешеното Македонско црковно прашање покасно се нашло во надлежност за решавање на ЦК на КПМ. На повеќе состаноци и пленуми се поставувало на дневен ред нерешеното Македонско црковно прашање. Така на пример на седницата на ЦК КПМ од 28 февруари 1946 година и од 4 март истата година, во врска со црковното прашање се донеле следниве заклучоци:

“1. Да се напише окружно писмо до пар.(тиските) орг.(анизации). Писмото да го напише Лазо (Колишевски);

2. Да се популаризира идејата меѓу нашите чл.(енови) и симпатизери свештеници;

3. Да се избере или назначи за владика во Македонија Македонец;

4. Да се придобијат свештеници за измена на името Српска православна во Југ.(ословенска) црква или Славјанска црква”.²⁵

На други состаноци и пленуми одржани во организација на ЦК КПМ во текот на 1946 година и понатаму се актуелизирало нерешеното Македонско црковно прашање. Со него непосредно раководеле Љупчо Арсов и Никола Минчев.²⁶

Поумерената струја од македонското свештенство, т.н. автономисти, уплашени од притисокот и стегите постојано правени од страна на Српската православна патријаршија, особено по заседанието на Светиот синод на СПЦ од 22 септември 1945 година, водела попупустлива политика. Под силен притисок на СПЦ, на 9 и 10 мај 1946 година, застапувајќи се за какво-такво решавање на Македонското нерешено црковно

²⁴ На истото место, 2.

²⁵ АМ-С., Фонд: ЦК КПМ/СКМ, Кутија бр. 2, 1.

²⁶ На истото место, 41-42.

прашање, се одржала *Свештеничка конференција* во Скопје во присуство над 200 свештеници од сите краевина на Народна Република Македонија. По бројните дискусии и во мошне напната атмосфера, Свештеничката конференција ја донела следнава *Резолуција*:

“1. Црквата во Н. Р. Македонија да има народни архиереи, народно свештенство и самоуправност во решавањето на сите внатрешни црковно-народни прашања;

2. Владите да бидат избрани од народот и свештенството;

3. Да се работи над поскоро формирање на православна црква во Југославија, во која ќе влезат сите цркви (од републиките) врз рамноправни начела;

4. Црквите во републиките да се самоуправни во внатрешните црковни прашања, да бидат раководени од свои народни архиереи, кои ќе бидат членовина на архиерејскиот собор на црквата во Југославија, со единствени права и задолженија;

5. Секоја црква да има по еден претставник во Синодот на црквата во Југославија;

6. Од претставниците на сите цркви да биде изработен нов устав на црквата во Југославија и да биде усвоен од црковно-народен собор”.²⁷

Од членовите на Свештеничката конференција одржана во Скопје во мај 1946 година бил избран нов Црковен одбор или *Иницијативен одбор за организирање на Македонската православна црква*. Со тајно гласање на чело на Одборот бил избран претставникот на македонското автономистичко струење свештеникот *Несџор Појовски*. Иницијативниот одбор го сочинувале околу 12 членовина, меѓу кои свештениците: Синесија Поповски, Илија Мукаетов, Димче Пешевски, Климе Малески, Кирил Стојанов, Борис Станковски, Ѓорѓи Ангеловски и други. За разлика од автокефалистичката струја, автономистите,²⁸ од неизбежност и со цел да се зачува политичкото федеративно уредување на Југославија и да заживее тогаш зацртаната или исфрлената теза за создавање на Југословенска или Славјанска православна црква, Иницијативниот одбор за уредување на МПЦ, во чие членство превагнувале автономистички сили, се застапувал наместо автокефална да се создаде Македонска автономна православна црква, како законска наследничка на некогашната Светиклиментова Охридска архиепископија. Според *Резолуцијата* донесена од Свештеничката конфедренција од мај 1946 година, меѓутоа, се согледува дека спомантово македонско актуелно свештенство, никако не отстапувало од основните настојувања идната

²⁷ С. Димевски, *Историја на Македонската православна црква...*, 1934.

²⁸ Особено што дел од најтврдокорните автокефалисти (Ѓогов, Апостолски и други) веќе биле лишени од слобода.

Македонска, иако автономна православна црква, сепак да го зачува својот народносен и национален белег.²⁹

И покрај сите настојувања и ангажирања на македонското свештенство во тоа време, и покрај видливата попустливост и толерантност, меѓутоа, во догледно време не се постигнувале забележителни промени. Се тапкало во место, затоа што не можело да се обезбедат поволни услови за радикално решавање на нерешеното Македонско црковно прашање, т.е. возобновување на Охридската архиепископија како Македонска православна помесна црква. Желбите, бројните интервенции, настојувања и агитирања на македонскиот народ на чело со својот политички врв и патриотски настроеното свештенство и интелегенцијата, конечно вродиле плод на *Второот црковно-народен собор* (Охрид, на 4 октомври 1958 година), кога најпрво била возобновена Охридската архиепископија на ниво на автономен статус, за да на *Третоот црковно-народен собор* (Охрид, 17 јули 1967 година) - 200 години по нејзиното неканонско умртвување да се возобнови автокефалноста на Охридската архиепископија во лицето на Македонската православна помесна црква.

Денес на нејзиното кормило, како четврти по ред поглавар на МПЦ (по архиепископите Доситеј,³⁰ Ангелариј³¹ и Гаврил)³² се наоѓа архиепископот охридски и македонски г. г. *Михаил*. Како што е наведено во прилогот, во минатото свештеникот Методи Гогов (денешниот актуелен архиепископ охридски и македонски г. г. Михаил), вложувал големи усилби, не штедејќи го дури ни својот живот и по цена да биде лишен од слобода, за да придонесе за возобновување на автокефалноста на неговата матична црква - Охридската архиепископија или денес Македонската православна помесна црква. Оттаму, неговиот избор³³ и моментално седење на тронот на Светиклиментовата Македонска православна црква е сосема заслужен и логичен.

---

²⁹ С. Димевски, Историја на Македонската православна црква..., 1034-1037.

³⁰ Обновителот на Охридската архиепископија, блаженоуспокоениот архиепископ Доситеј, на тронот на Светиклиментовата македонска охридска архиепископија во лицето на Македонската православна црква (МПЦ) беше устичен на 4 октомври 1958 година. Тој цели 23 години, сè до смртта во 1981 година успешно управуваше со МПЦ.

³¹ Неговиот наследник, архиепископот Ангелариј, (роден во прилепското село Долнени како Цветко Крестески), успешно управуваше со МПЦ од 1981 година сè до несреќната смрт во 1986 година.

³² Третиот по ред поглавар на МПЦ, архиепископот Гаврил (Ѓорѓи Милошев) на чело на МПЦ се наоѓаше од 1986 до 1993 година.

³³ Како четврти по ред поглавар на МПЦ, архиепископот охридски и македонски г.г. Михаил беше свечано хиротонисан на изборниот архиерејски црковно-народен собор, што се одржа во Охрид во соборната и познатата катедрална архиепископска црква "Света Софија" на 21 декември 1993 година.

Aleksandar TRAJANOVSKI

THE CHURCH CONVENTION IN SKOPJE IN MARCH 1945 AND THE
ENGAGEMENT OF THE PRIEST METHODY GOGOV FOR RENEWAL OF
THE OHRID ARCHBISHOPY (IN HONOUR OF 50-TH ANNIVERSARY)
(Summary)

This supplement of the 50-th anniversary is intended to reveal some insufficient information regarding the things which happened on the First church convention on March 4, 1945 which took place in the famous Military Hall in Skopje. In the presence of more than 200 Macedonian priests, intelegentsia and official political persons among them was the President of Presidency of ASNOM Metodija Andonov-Chento, the Macedonia clergy through the adopted Resolution tried to renew their domicile church - The Ohrid Archbishopry represented by the Saint Clement's Macedonian Ortodox Church.

Paralel with that general engagement, this supplement tries to follow the evident envolvment of the priest Methody Gogov for renovation of the Ohrid Archbishopry, i.e. of the Macedonian Ortodox Church.